
ПАКТ РЕРІХА — ДО 75-РІЧЧЯ ПРИЙНЯТТЯ

У 2010 р. виповнилося 75 років від дня прийняття одного з ключових документів в історії правового захисту культурних цінностей, що отримав назву Пакт Реріха — за ім'ям всесвітньовідомого художника, вченого, мандрівника та громадського діяча М.К. Реріха. Пакт (Договір про охорону художніх і наукових установ та історичних пам'яток) був підписаний 15 квітня 1935 р. представниками 21 держави Пан-Американського союзу в Білому Домі у Вашингтоні (США). Йому передувало сім міжнародних конференцій за участю урядових делегацій, визначних наукових, культурних та військових діячів. М.К. Реріх виступив ініціатором міжнародного громадського руху у справі захисту цінностей культури і став засновником комітетів з підтримки Пакту у більш як 30 країнах. Саме широкий громадський рух розглядався М.К. Реріхом як найдієвіший механізм захисту культурних цінностей.

Унікальні правові норми Пакту, що визначають недоторканість не лише матеріальних предметів, але й діючих наукових і культурних установ та покликані захистити живе явище культури. Статтею I документу цей імунітет передбачено як у випадку воєнних конфліктів, так і в мирний час. Зміст Пакту ґрунтується на розумінні культурної спадщини як носія тих якостей, без яких неможливе культурне життя людства та його поступ. Захист культури визначався як місія, покликана зберегти основи людяності. Разом з тим, ідея прийняття Пакту для М.К. Реріха мала й конкретну спрямованість захистити від нищення тоталітарним режимом надбання культури та її носіїв у СРСР. Пакт Реріха став основою Гаазької конвенції ЮНЕСКО 1954 р., закладені в ньому ідеї зберігають велику гуманістичну цінність та є особливо актуальні нині. В небезпеці опинилася й спадщина самого автора Пакту.